

FORMS OF FINANCING PUBLIC BENEFITS AS AN EFFECTIVE MECHANISM OF DISTRIBUTION AND RE-DISTRIBUTION OF RESOURCES

Kryvosheieva S.V.

*Associate Department of Economics
National Transport University*

Klimenko I.S.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor of Economics
National Transport University*

The article is devoted to the financing of public goods. In order to achieve positive changes in the country's economy, effective government actions to produce public goods are needed. State regulation of the economy is considered a public goods. The article discusses issues of club benefits and public bonds, which are a non-commercial option for social policy bonds. The positive and negative qualities of social bonds are characterized. Specific crowdfunding funding platforms. A certain place of the state in the use of public goods. The role of financial support of the social sphere is investigated. Considered alternative forms and methods of financing public needs. Certain principles of an effective mechanism for the functioning of the social sphere.

Keywords: crowdfunding, public goods, budget, society, fiscal policy, endowment, reproduction, economic system, model, state.

УДК 368.03:330

РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ

Кутах К. М.

*старший викладач кафедри економіки
Сумського національного аграрного університету*

Розглянуто сутність ризику в сільському господарстві. Виділено механізми та інструменти управління ризиками в аграрному секторі. Охарактеризовані проблеми підприємств молочної галузі. Виділено основні фактори виникнення ризику в аграрних підприємствах. Виявлено фактори, що визначають специфіку тваринництва як галузі страхування. До них, крім природно-кліматичних, віднесені неможливість основних носіїв ризику – сільгосптоваровиробників – впливати на ситуацію на ринку м'яса і молока та цінові ризики, пов'язані з членством України в ЄС. До специфіки галузі адаптовані загальні функції страхування.

Ключові слова: аграрний сектор, молочна галузь, ризик, страхування.

Вступ. Кожен вид господарської діяльності супроводжується ризиками. Але ризик, характерний для ведення сільськогосподарського виробництва є специфічним і значним в силу ознак, притаманних тільки цьому виду діяльності. Вплив на результати господарювання природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, довгого терміну оборотності капіталу, значної кількості суб'єктів господарювання та незлагодженість між ними процесів діяльності формує систему чинників ризику в АПК.

Керівникам і спеціалістам сільськогосподарських підприємств не під силу самостійно вирішувати проблеми, що нагромадилися на селі в останні роки. Стан аграрної економіки і далі погіршуватиметься, якщо зберігатимуться існуючий рівень управління галуззю, матеріально-технічне забезпечення, фінан-

сово-кредитна, цінова та інвестиційна політика, інші негаразди господарського життя.

Тобто, держава має сприяти як формуванню страхової системи, так і залученню в аграрний сектор ресурсів за всіма напрямками, в першу чергу фінансових: державних та приватних інвестицій; кредитів комерційних банків та кооперативних фінансових установ; власних коштів підприємств та сільгоспвиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. У наукових працях таких вчених як: В.І. Бойко, О.М. Шпичак, П.Т. Саблука, В. Савицької, М.М. Ільчука, М.К. Пархомця, А.Г. Мелюхін, А.А. Омеляненко, В. Островського, Г. Ткаченко, К. Ряполов та інших знайшли відображення основні аспекти ефективності виробництва молочної продукції. Однак необхідні подальші дослідження

економічного ризику і, як наслідок, продуктів страхування в галузі молочного виробництва.

Метою статті є дослідження агрострахування, зокрема молочної галузі України.

Основна частина. Економічний ризик характеризується ознаками, що дозволяють дійти до розуміння його змісту, а саме: суперечливість; альтернативність; невизначеність.

Альтернативність проявляється в необхідності здійснити вибір з двох або більше можливих варіантів рішень, дій. При відсутності можливості вибору знімається питання наявності економічного ризику. Тобто, де вибору не існує, не має місця ризикова ситуація а, отже, не виникає ризик.

Невизначеність дає поштовх виникненню економічного ризику. Зазначимо, що ризик є одним із інструментів подолання невизначеності, яка виникає у випадках невірогідності інформації і відсутності однозначності. Важливо зробити акцент на цій властивості з причини того, що оптимізація процесів управління і регулювання є неможливою без врахування об'єктивних та суб'єктивних джерел невизначеності.

Суперечливість економічного ризику проявляється при стиканні об'єктивних ризикованих дій і суб'єктивної оцінки. Так, окремий підприємець, який робить свій вибір, виконує певні дії, має впевненість в їх ризикованості, а оточуючі можуть дати оцінку цим діям як обережним, позбавленим всякого ризику, і навпаки [2].

Розглядають наступні сторони ризику:

1. Суб'єктивна сторона (природа ризику) має місце там, де люди неоднозначно сприймають ту ж саму величину економічного ризику через несумісність психологічних, моральних, ідеологічних установок.

2. Об'єктивна сторона відображає реально існуючі явища, процеси, сторони діяльності; в даному випадку ризик присутній незалежно від того, усвідомлюють люди його наявність чи ні.

3. Суб'єктивно-об'єктивна сторона характеризується тим, що ризик проявляється через процеси як суб'єктивного характеру, так і тими, що не залежать від волі чи свідомості людини [1].

Для подолання наслідків ризику запроваджується система страхування.

Важливо визначити які саме продукти страхування прийнятні для нашої країни. В Міністерстві агрополітики та продовольства України прийнято рішення розробити і запустити механізм фінансування агрострахування.

На даний час агрострахування в більшій мірі асоціюється із галуззю рослинництва, зокрема із зерновими.

Сільськогосподарський виробник обов'язково обмірковує, чи слід вкладати кошти в таку ризиковану сферу діяльності, як сільське господарство, не маючи страхової підтримки, тим паче в сектор молочного виробництва. Потрібно врахувати той факт, що в галузі в останні декілька років спостерігається спад і є потреба у стабілізації. Можливо за умов підтримки агрострахування молочна галузь матиме шанс на певний розвиток.

В сьогоденнішніх умовах господарювання розвиток тваринництва в Україні стає пріоритетним напрямком для Міністерства аграрної політики та продовольства України. Галузі тваринництва, зокрема молочне скотарство знаходиться на тих позиціях, коли має бути кращим та використовувати весь потенціал для свого розвитку. Ця позиція продиктована необхідністю розвитку малого і середнього бізнесу.

Слід зазначити, що згідно з бюджетом 2018 року у галузі тваринництва було виділено коштів за бюджетною програмою «Державна підтримка галузі тваринництва» в обсязі 4 мільярдів гривень. Однак, незважаючи на підтримку з боку держави, для галузей із тривалим циклом виробництва вона не є достатньо дієвою без впевненості сільськогосподарського товаровиробника.

Питання формування ефективних механізмів фінансування та страхування молочної галузі має за мету вирішити Проект ІФС «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії», який запроваджує ініціативу щодо розробки страхових пропозицій для тваринництва та введення новітніх страхових рішень, які мають надати доступ до фінансування молочних господарств в Україні.

Страхування від випадків падіжу тварин в молочному секторі з різних причин (смертність від інфекційних хвороб, смертність тварин під час транспортних експортно-імпортних операцій) надасть можливість виробникам молочної продукції отримувати компенсації низки ризиків. Повернуті кошти зможуть вкладатися виробником в утримання тварин та у поліпшення матеріально-технічної бази, що сприятиме покращенню якості молока. Зазначений підхід може включати додаткові варіанти для покриття або зниження ризику. Застосовуючи міжнародні стандарти страхування, існує можливість мінімізувати фінансові втрати молочної галузі.

Максимальним ризиком для тваринництва є захворювання. Андерайтинговий підхід прогнозує покриття базових ризиків, що пов'язані із втратою майна і нетиповими змінами погодних умов. Залежно від профілю ризиків та умов управління ними в господарстві, статистичних даних про понесені збитки та інше, страховий контракт від захворювань може бути складений як додатковий ланцюг управління господарством. Компетентність щодо сфери діяльності господарства надає можливість страховику порозумітися про ступінь ризику і припустити обсяг максимально можливого збитку (PML), що визначить умови, на яких дане господарство може бути застраховане.

Новітні програми ІФС нададуть можливість окреслити потужний потенціал для розвитку та фінансування дрібних виробників молочної продукції; система страхування має виступити як один із вагомих інструментів мінімізації впливу ризиків. Страхові пропозиції для тваринництва мають захищати виробників від різних видів сільськогосподарських ризиків та підвищувати здатність фермерів до своєчасного погашення позик у випадках негоди, хвороб тварин та інших форс-мажорів. Використання інноваційних страхових рішень надасть мож-

ливість вітчизняному тваринницькому виробництву бути привабливішим для зацікавлених інвесторів та кредиторів. Як виробники, так і кредитори матимуть можливість доступу до капіталу в галузі тваринництва, що надасть можливість галузі розширювати обсяги експорту та розвивати економіку України [3].

Згідно результатів дослідження IFC, тваринництво в Україні відчуває на собі вплив ряду ризиків: погоди, пожеж та хвороб. На сьогодні для тваринництва країни не використовуються поширені стандартизовані продукти страхування. Вони з причини обмеженості числа страховиків загалом доступні на спеціальній основі і виступають як стратегія щодо пом'якшення ризиків для кредиторів в разі надання фермерам кредитів. Аналіз IFC показав, що зокрема сектори молочної, м'ясної галузей є прибутковими та очікують підтримки. Страхові договори допоможуть фермерам укріпити свою довгострокову фінансову позицію, підвищуючи стабільність сектора. Окрім полегшення доступу до капіталу від фінансових установ, застосування страхування має зробити сектор молочного виробництва привабливішим для потенційних інвесторів, показати необхідність прийняття відповідних пропозицій для тваринницької галузі економіки: тваринництво невідкладно потребує доступ до фінансової системи для свого розширення і модернізації.

Аналізуючи андерайтинг в сфері тваринництва, зазначимо, що великого значення набуває інформація щодо характеру ризиків господарства. Покриття конкретних потенційно системних ризиків, таких як хвороба, необхідно піддавати ретельній перевірці. Безперечним чинником впливу на результативність молочної промисловості виступає ринок землі. У даному випадку земля розглядається як соціальний компонент. Приватні господарства володіють власною часткою землі та використовують її під пасовища з метою мінімізувати витрати по утриманню молочних тварин. Але, у перспективі, з запровадженням ринку землі в Україні та подальшої стабілізації та розвитку молочної галузі, приватним домогосподарствам було б прибутковіше продати свою частку земель сільськогосподарським компаніям, а відводити їх під пасовища, що в основному є збитковим. Дана ситуація у майбутньому може привести до стійкої тенденції зменшення кількості молочних корів.

При формуванні оптимального страхового покриття потрібно брати до уваги фактори виробництва. Так, системи екстенсивного вирощування тварин збільшують ступінь ризику від захворювання і крадіжки, а системи інтенсивного способу вирощування залежні від оптимальності освітлення, температур повітря та максимальної щільності тварин на конкретній площі. Якість спорудження тваринницьких будівель та їх місцезнаходження визначають їх опір/вразливість пожежам, руйнації, стихійним лихам: повені, ураганним вітрам. Зонування господарства також надає можливість встановлювати різні франшизи на певні корівники/приміщення. Покриття збитків знаходиться в прямій залежності від характеру ризиків, рівня андерайтингу, картини

захворювання в країні, статистичних висновків щодо присутності випадків захворювання в країні та зокрема в господарстві.

Україна має потужний потенціал, щоб стати дешевим постачальником високоякісного молока і IFC активно працює в цьому напрямку. У березні 2018 року IFC розробила програму модернізації молочного сектору України, яка націлена на збільшення експорту молочної продукції. Програма спрямована на підтримку розвитку молочних кооперативів та допомогу фермерам впроваджувати сталі та екологічні технології виробництва сільгосппродукції, які відповідатимуть міжнародним стандартам.

Разом із цим банки, застрахувавши виробничий капітал господарств від низки потенційно руйнівних небезпек, мають бути впевнені, що надані ними кредити будуть погашені [5].

Розглядаючи проблеми агрострахування в Україні, слід сказати, що сільськогосподарське страхування з державною підтримкою практикується в таких країнах, як: США, Канада, Іспанія, Австралія, тощо.

Так, наприклад, у США у 2014 році на законодавчому рівні діюча пряма допомога з бюджету трансформувалася в інший інструмент – страхування ризиків. Працює це прозоро. Виробники продукції рослинництва наперед не мають уяви про те, як складеться вартість засіяних ними культур та які коливання погодних умов стануться в наступному сезоні. Виробники тваринницької продукції аналогічно не впевнені в прогностичних цінах на свою продукцію з причини ризиків втрат при несприятливих погодних умовах або через хвороби худоби. У випадках, якщо перед фермерами постає загроза сильної посухи, повені і непередбачуваної ситуації на ринку, їм надається менш витратне часткове страхування; у випадку, коли ризики менші – страховка може бути підвищеною.

Хоча головним напрямом страхування є страхування врожаю, концепція страхування була розповсюджена на інші сфери, наприклад, на виробництво молока. В цілому американські фермери мають вибір схеми підтримки збуту своєї продукції з-поміж двох основних програм:

Перша – страхування від падіння цін (PLC), яка передбачає компенсації у випадку, якщо ціни на продукцію рослинництва падають нижче заздалегідь визначених рівнів.

Друга – страхування сільськогосподарських ризиків (ARC). Програма гарантує виплати фермерам при зменшенні доходів нижче середнього по країні показника. Для здійснення розрахунків потенційних виплат фермери, реєструючись, повідомляють дані про площу та урожайність своїх господарств.

Окрім того, пропонуються інші варіанти страхування врожаю або прибутків, коли федеральний уряд субсидує страхові премії за ставками у розмірі 38-80%, враховуючи рівень покриття і варіанти, обрані виробниками. Такий високий рівень субсидій є необхідним для того, щоб сільськогосподарська продукція стала доступною за ціною.

Американські фінансові аналітики зробили висновки, що фермери і подальше будуть зацікавленими в управлінні ризиками, зокрема, з причини глобальних змін клімату. Водночас, програми, розроблені новим законодавством США можуть мати інший ефект, наприклад готовність фермерів обробляти більш ризиковані в плані врожайності території. Однак, розвинуті економіки (американська) мають можливість підтримувати високий рівень субсидування сільськогосподарства, в той час коли менш розвинуті країни така схема може здаватися надто витратною.

В Австралії виробництво сільськогосподарської продукції в основному ведеться фермерськими господарствами, які охоплюють 61% території держави. В країні діють 135 997 ферм. Уряд надає фінансову підтримку фермерам, зокрема, для компенсації збитків, викликаних природними або техногенними чинниками: тривалі періоди посухи (по всій території країни поєднується зрошення і сухе землеробство), повені, пожежі або деякі інші прояви стихійного лиха. В даному випадку урядові дотації надаються

лише тоді, коли від збитків потерпає значна кількість господарств на певній території [3].

Стосовно України, вважаємо за необхідне створення для агросектору на базі Мінагрополітики Фонду страхування основних ризиків. Подібні фонди успішно діють в інших країнах та здійснюють страхування агросектору від основних ризиків: пожеж, природних катаклізмів тощо. Крім того, було б доцільним спрямувати частину невикористаних у 2018 році коштів для АПК під надання аграріям у 2019 році банківських гарантій.

Висновки. В Україні створена та розвивається система управління ризиками в аграрній сфері, зокрема молочної галузі, за участю держави, яка ставить за мету зниження ризиків, створення додаткових послуг і продуктів. Актуальним є створення державних фондів страхових резервів для підтримки агрострахування через розподіл витрат держави й страхувальників. Необхідна розробка нових комплексних програм підтримки вітчизняного агро-виробника з залученням страхового бізнесу.

Література:

1. Агросстрахование – премии и выплаты – [Електр. ресурс] – Режим доступа: <http://www.apstrah.ru>.
2. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак, – К.: Знання, 2011, – 392 с.
3. Воспроизводственно-хозяйственные ориентиры страхования сельхозпроизводителей на основе анализа зарубежных моделей – [Електр. ресурс] – Режим доступа: <http://www.cyberlenina.ru>.
4. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 р. – [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.
5. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України – [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua/content>.

РАЗВИТИЕ СТРАХОВАНИЯ МОЛОЧНОЙ ОТРАСЛИ

Кутак Е.Н.

*старший преподаватель кафедры экономики
Сумского национального аграрного университета*

Рассмотрены сущность риска в сельском хозяйстве. Выделены механизмы и инструменты управления рисками в аграрном секторе. Охарактеризованы проблемы предприятий молочной отрасли. Выделены основные факторы возникновения риска в аграрных предприятиях. Выявлено факторы, определяющие специфику животноводства как отрасли страхования. К ним, кроме природно-климатических, отнесены невозможность основных носителей риска – сельхозтоваропроизводителей – влиять на ситуацию на рынке мяса и молока и ценовые риски, связанные с членством Украины в ЕС. К специфике отрасли адаптированы общие функции страхования.

Ключевые слова: аграрный сектор, молочная отрасль, риск, страхование.

DEVELOPMENT OF INSURANCE IN DAIRY INDUSTRY

Kutakh K.M.

*Senior Lecturer of Economics Department
Sumy National Agrarian University*

The article explores the essence of risk in agriculture. There are identified mechanisms and tools of risk management in the agrarian sector. The main problems of dairy enterprises are characterized and the main factors of riskiness for agrarian enterprises are highlighted as well. There are revealed factors which determine the specificity of insurance of livestock farming, in particular: the natural and climatic dependency, the impossibility of risk's carriers, i.e. agricultural producers, to influence on the situation on the meat and milk market, and the price risks associated with Ukraine's membership in the EU. The main functions of insurance adapted to the specificity of the industry.

Keywords: agrarian sector, dairy industry, risk, insurance.